

Rasim Ibrahimagić: Nismo se mi svađali pa da se mirimo. Pomirenje je potrebno generaciji naših roditelja, ratnim veteranima, političarima

O ratu se uglavnom priča kao da se to tiče samo političara, ratnih veterana, ljudi koji sada imaju 40, 50 i više godina. A šta je sa generacijom koja se tada nije možda ni rodila? Generacijom koja je tada učila da hoda, učila prve riječi. Nemojte mi stava "ma, šta će meni djeca pričati o ratu". Jer, znate šta? Nisu to više ni djeca, nego ljudi koji su stasali. Pravi momci i djevojke. Završavaju fakultete, rade, stvaraju svoje porodice. Generacija koja kaže "Imali ste 20 godina fore, niste dostigli pomirenje, mi preuzimamo". Moja generacija.

"Premladi da se sjećamo, odlučni da nikada ne zaboravimo" je oštar slogan. Slogan sa stavom. Baš kao i rad Inicijative mladih za ljudska prava u BiH koja preko deceniju daje odgovore šta se desilo devedesetih svojim kolegama, prijateljima.

Milić Vukašinić kaže "Vala teže su mi od granata posljedice rate". Nacionalizam, propaganda, izbjegavanje suočavanja sa prošlošću. (I loša muzika)

Baš o tim posljedicama 22 godine nakon Dejtona sam popričao sa Rasimom Ibrahimagićem, programskim direktorom Inicijative BiH. Aktivistom. Ma, mojim vršnjakom. Koga interesuje šta pričaju Bakir, Dodik i ekipa. Čujmo šta kažu ljudi u svojim dvadesetim. Njima vala živjeti ovdje.

Rasime, hajdemo odmah u srž. Ima li nacionalizma među mladima i koliko, kakav je uticaj političke propagande na našu generaciju?

Naravno da ima nacionalizma. On je duboko ukorijenjen najprije u obrazovnim sistemima u Bosni i Hercegovini. Na mlade ljude ne utiče toliko propaganda etnički ili nacionalno orijentisanih političara u BiH i regiji koliko na njih utiče obrazovni sistem u kojem se edukuju, jer takvi obrazovni sistemi zapravo stvaraju pogodno tlo propagandi. Dakle, prvo mjesto gdje trebamo presjeći je obrazovanje. Djeca kod nas prvo što nauče u svom formalnom obrazovanju je da treba biti poslušan, ne protivriječiti nastavniku, učiti što piše u knjigama, bez „pametovanja“ u vidu davanja svog mišljenja, pa sve do te mjere da moramo podići ruku i tražiti dopuštenje da odemo u WC. A tek segregacija u obrazovanju, to nam je posebna tema. I, kako nakon što izađete iz takve škole da vi budete odlučni da odbacite propagandu?

Vaš slogan je Premladi da se sjećamo, odlučni da nikada ne zaboravimo. Nedavno čujem jednu djevojku – Moramo više da zaboravimo na taj rat i da krenemo dalje. Shvatam i jedan i drugi stav, ali gdje su mladi tu? Kakav je odnos mladih prema ratu i je li to tabu tema?

Dio te neke progresivne grupe mladih ljudi, koji zaista žele da ostave svađe po strani i idu naprijed često upadne u zamku zvanu „okrenimo se budućnosti“. Međutim, kao što i sam kažeš da shvataš taj stav, on je zaista i opravdan onime što ti mladi ljudi imaju priliku da čuju ili čitaju u medijima kada se pomene ta tema prošlosti. Oni su prepoznali da ljudi u cijeloj regiji koji su na odgovornim pozicijama koriste tu temu za potpirivanje mržnje, pokušavajući se održati na vlasti po starom principu „zavadi, pa vladaj“. I sasvim je logično da mladi progresivni ljudi želi da se to zaboravi i da se ti ljudi bave temama od kojih živimo.

Ali zašto mi u Inicijativi smatramo da zaboraviti i samo tek tako “okrenuti se budućnosti“ nije dobar po našu generaciju u dugoročnom smislu? Dovoljno je vratiti se 70 godina unazad, u isti ovaj prostor u kojem danas živimo. Bez da ulazimo u ideološka razmatranja, ideologija bratska i jedinstva imala je jednu pogrešnu premisu, a to je da se zločini trebaju i hoće zaboraviti, ali ljudi unutar svojih zajednica nisu zaboravili, samo eto nisu imali priliku da to podijele sa drugima. 45 godina kasnije, oni koji su na pozicijama vlasti i koji znaju za te zločine iznijeli su ih u javnost, mahom preuveličavali, budili mržnju prema drugima, zastrašivali i otvorili teren za nove sukobe. Zbog toga treba pričati dok još ima preživjelih, treba suditi za zločine dok još ima zločinaca, treba nam memorijalizacija da pamtimo šta je bilo, treba nam reparacija žrtvama kao pokazatelj da država snosi odgovornost prema svojim građanima. I kada sve ovo kao generacija savladamo, onda ne možemo biti izmanipulisani, kao što će se desiti sa generacijom koja će zaboraviti I “okrenuti se budućnosti”. Budućnosti se možemo samo okrenuti kada se suočimo s prošlošću.

Na koji konkretan način Inicijativa mladih doprinosi ovom procesu? Kakva je saradnja sa vladinim i nevladinim sektorom te kooperacija Sarajevo-Banja Luka u tim projektima?

Inicijativa mladih primarno radi na neformalnom obrazovanju, u lokalnim zajednicama ali i sa mladim političarima, jer su baš ti oni koji mogu za 10-15 godina da zatvore ovu temu na pravi način, ističe Rasim. Dodaje i da je sa institucijama skoro pa nemoguće raditi. Čak im se desio slučaj da nisu dobili saglasnost da izvedu priredbu o životu Anne Frank u nekim školama. Hej, Anna Frank!

Obrazloženja su na nivou “djeca su još premlada za tako osjetljive teme”. Ono što je zapravo osjetljivo je da će se neko dijete možda zapitati šta je to ovdje bilo tokom rata, jesmo li imali logore, jesmo li ubijali jedni druge zbog drugačije vjere, imena, porijekla, ističe Ibrahimagić.

Od organizacija sa kojima ostvaruje saradnju i misiju izdvaja Oštru Nulu iz Banja Luke i Kvart iz Prijedora.

U Sarajevo idem često, no gotovo uvijek me neko iz Bijeljine, Banja Luke od prijatelja pita – I, kako je stanje tamo? Kao da je u pitanju druga planeta i neko predratno stanje. Činjenica je da većina mladih iz RS ne ide u Sarajevo, Mostar i obratno. Zašto je to tako?

Ne putuju mladi ni 2 kilometra od svog mjesta stanovanja, a tek negdje dalje. Istina je da mnogi osjećaju neku nelagodu, ne znaju šta je tamo, jer nemaju od koga da čuju, a ono što I čuju je tako strašno da ni sam pod uticajem takve propagande ne bih putovao dalje od mjesta u kojem živim. Ali ima onih koji žele, a ne mogu. Pri tome nije novac uvijek ograničavajući faktor. Evo vam primjer relacije Sarajevo-Lukavica, faktički je to jedna urbana cjelina, ali bez prave infrastrukturne povezanosti. Zadnji trolejbusi na relaciji Centar-Dobrinja (odakle se eto može i pješke do Lukavice) voze u 23h. Osnovna potreba prosječnog tinejdžera je da izađe iz kuće, druži se sa vršnjacima, izlazi u kafiće. Evo neka organizuju Grad Sarajevo i Istočno Sarajevo autobus koji bi vikendom u 2h iza ponoći vozio iz grada za Lukavicu i obrnuto, pa da vidimo koliko mladih (ne)izlazi na ovu ili onu stranu. Sumnjam da će jedan autobus biti dovoljan.

Vodili ste kampanju „Nisu naši heroji“, Opet, svugdje po Bosni ćemo naići na klince, tinejdžere koje nose majice osuđenih zločinaca. Ima li prenosa kolektivnog identiteta i kolektivne krivice sa generacije naših roditelja na nas? Kakve mogu biti posljedice ovoga problema?

Stvaranje ambijenta u kojem se osuda ratnog zločinca želi prikazati kao osuda naroda ili države ili eto kod nas I entiteta, je zapravo najopasnija, jer prenosi krivicu sa individualne u kolektivnu ravan. Kada osuđujete narod kolektivno, vi zapravo osuđujete svakog pojedinca koji sebe identificira sa tim narodom, među kojima je zapravo mnoštvo nevinih ljudi. Od tih ljudi zatim očekujete neko pokajanje, rehabilitaciju, a kako to očekivati od nedužne osobe? Tada cjelokupno društvo zapravo zapada u traumu koja za posljedicu recimo može imati ono što se desilo sa Njemačkom 30-ih godina prošlog vijeka. Od strane jedne takve individue iz naroda poniženog po završetku Prvog svjetskog rata izrasla je ideologija koja je dovela novog, još razornijeg rata.

Zvaničnih podataka o organizacijama koje radi sa klincima, tinejdžerima i mladim ljudima i njihovoj ulozi u pomirenju nema.

Zapravo, mi nismo generacija koja se svađala, pa da se mirimo. Pomirenje je potrebno generaciji naših roditeljima, ratnim veteranima, političarima.

Rasime, evo, prošlo je preko 20 godina od rata. Naša generacija postaju zreli ljudi, rade, moji prijatelji i djecu već imaju. Do kada će biti priča o nacionalizmu i ratu centralna u BiH? Trebaju li se i naša djeca baviti time i trpiti posljedice nakon toliko godina? Hoće li priča etnonacionalizma i „gdje si bio 91“ biti zamijenjena nekim boljim, ljepšim prospektivnijim ili ne?

Dok god na pozicije odlučivanja ne uspijemo dovesti ljude koji će pokazati otklon prema zločinima I zločincima, koji neće tražiti opravdanja u “neka oni prvi”, sve do tada, to će biti centralna tema političkih zbivanja. Nažalost, to su teme koje kod ljudi bude niske strasti, to je ono što “pali”, a oni koji vladaju su toga svjesni I želeći se održati na vlasti nastavit će se baviti tom temom na ovaj način. Lako je reći “okrenimo se budućnosti”, a teško, ali ispravno je reći “da, bio je zločin, osuđujemo ga I njegove nalogodavce I počinioc ne želimo u javnom prostoru”. Kada dođe generacija političara koja je to spremna da uradi, tada ćemo se baviti drugim temama. U Njemačkoj se ta neka konačna katarza desila 80-ih godina od strane onih koji su rođeni u godinama rata. Mi smo ta generacija.

****Autor teksta je nagrađena na konkursu za mlade novinare u okviru projekta “Borba protiv stigmatizacije kroz osnaživanje i promjenu stavova”. Projekat je finansijski podržala Evropska komisija kroz Erasmus+ program. Sadržaj je isključiva odgovornost autora i ni na koji način ne odražava stavove donatora.***